

Artikelarkiv Arvesølv 2003

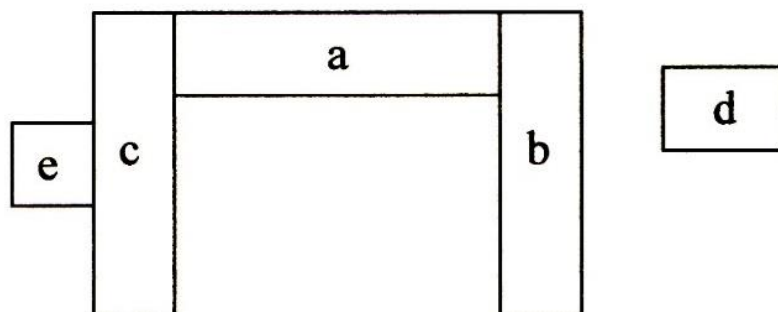
Hvad muren gemte - Aldershviles brand i 1896

af *Viggo Andersen*

Da en storm væltede stald og lade og til sidst stuehuset på gården "Aldershvile", Dræby Fedvej 509, fandtes nedenstående meddelelse om en dramatisk begivenhed i 1896 indmuret i toppen af stuehusets gavl. Iflg. en slægtning til familien blev teksten i sin tid skrevet af den ældste datter Amanda efter diktat fra moderen Hansine:

Det fremgår af det sjældne fund at husstanden på "Aldershvile" i 1896 bestod af faderen, Rasmus Rasmussen, dennes hustru, Hansine, og 6 mindreårige børn samt to tjenestefolk, som alle reddedes. Det nævnes også at familien ingen skyld havde i det skete samt at huset var fra 1864, altså forholdsvis nyt.

Branden udbrød søndag morgen den 5 juli, og gården nedbrændte til grunden. De oprindelige bygninger menes opført 1797 på en lille lod, men ved køb af flere små lodder, bl. a. fra Dræbygård, var arealet i 1896 i alt på 14 tønder land og betegnet som et »Boelssted«. Nedenstående er en skitse af bygningerne ifølge brandforsikringsprotokollen 1892 med en nyopført hestegang og to ny fag lagt til laden:

Skitsen fra brandforsikringsprotokollen

a: Stuehus i N	3.316 kr.	bindingsværk/strå
b: Stald, lade	1.260 kr.	bindingsværk/strå
c: Lo, kornlade i V	868 kr.	bindingsværk/strå
d: Svinehus, Ø for b	420 kr.	grundmur/strå
e: Hestegang, V	<u>600 kr.</u>	bindingsværk/strå
	6.464 kr.	

Om selve den dramatiske ildebrand kunne der om tirsdagen læses således Fyens Stiftstidende:

"Afvigte Søndag morgen tidlig opstod der Ild i Gårdejer Rasmus Rasmussens Gaard på Dræby Fed i Munkebo Sogn. Kl. var omtrent 5 ½ da Ilden bemærkedes af en Tjenestedreng, som derefter gjorde Anskrig. Ejeren med Familie var endnu ikke staaet op og kom ud i det blotte Linned. Der var endnu ikke gjort Ild på noget

Ildsted i Gaarden og Ilden bemærkedes først i Udhuset ved en Hestegang, hvor der intet Ildsted var. Gaardens samlede Bygninger nedbrændte fuldstændig i løbet af kort Tid. Det var gode om ikke nye Bygninger. Af levende indebrændte en So, nogle Fedesvin og Grise samt Høns og Kyllinger. Af Beboernes Løsøre reddedes kun meget lidt. Bygningerne var assurede i "Landets almindelige Brandkasse for ca. 6,500 kr og Løsøret i den "Fynske Bondestands Assuranceselskab" for 10.000 kr.

Den 6 Juli 1896.

Indbrændte vores Hjem
til Grundens og vi til
sikkerhed vores 7 Børn,
kom ganske nøgne ud.
Det meste af Kreaturerne
reddedes. Ildens Sælg indse
indre indre, men vi har
selv ingen Skyld, og saa
vil vi haabe at have som
har hjulpen sin til. har
hilsener nok herfter.

Vort Hus der brændte
kaldes Aldershvile, som
var bygget for 32 Aar siden
af Murer Niels Nielsen og
Hustru Anne Katrine Je-
nssen, som døde begge 1887.

Den 20 Juli blev den første
Sten murert i det nye Hus
af Murerne Niels Rasmussen
og Jens Erik Jensen af Dals-
by Ild og Tommerson, Peter Nielsen
og Jørgensen Tornd af Murerne.
Lørdag Aften 20 Juli

Rasmus Rasmussen og Hustru
Kansine Martine, Kristine Nielsen
og Pige Amanda. Ingeborg
Marie, Frederic, Katrine, Dag-
mar og Malinde Rasmussen
og Tjenerne John og Niels Jensen
og Niels Thomsen.

Den indmurede hilsen til eftertiden

I anledningen af branden blev der afholdt en række forhør ved Bjerge-Åsums herredsfoged - det første allerede den 6. juli - dagen efter branden - hvor herredsfogeden havde begivet sig til brandstedet. Det sidste forhør fandt sted den 16 oktober samme år og efter dette konkluderer dommeren, at han "fandt ingen Anledning til yderlig Undersøgelse i Sagen, idet han i hvert Fald for Tiden maatte anse det for umuligt at udfinde Aarsaget til Ilden "

Afskriften af Bjerge-Åsum herredsfogeds politiprotokol fylder 28 sider, bl. a. fordi der jo er en del gentagelser i form af ens vidneudsagn om det skete. Det følgende er udpluk og sammendrag herfra.

"Gaardejer Rasmus Rasmussen forklarer, at han præcis kl. 5 havde faaet vækket Pigen, som tillige med hans ældste Datter laa i Gæsteværelset ved siden af Sovekammeret. Pigen vækkedes ved at han fra Sovekammeret bankede ind på Væggen, og fik det svar fra Datteren at Pigen var staaen op.

R.R lagde sig til at sove igjen, da det var Søndag Morgen, og de ikke plejede at staa saa tidlig op den dag".....

"Nogen Tid efter vækkedes R.R. paany ved at Pigen raabte, saavidt han kunde forstaa, fra Gangen ved Bryggeret: "Der er Ild Gaarden eller Huset brænder", eller noget

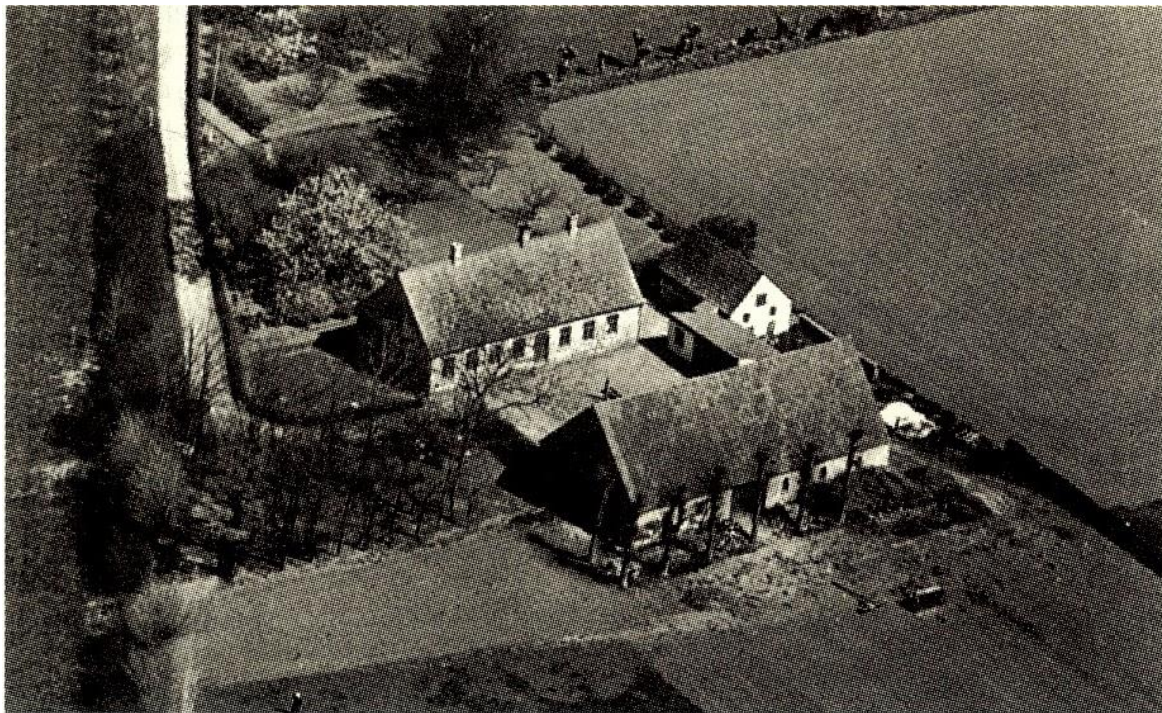
lignende. I Sovekammeret sov R.R., hans Kone Hansine og tre Børn paa ca. 11, 4 og 1½ Aar. I et lille til dels mørk Kammer bag Sovekammeret sov tre Børn paa ca. 10, 8 og 6 Aar". R.R. og hans Kone sprang ud af Sengen i det blotte Linned, og dengang saa R.R. Røgen trække i store Mængder forbi Vinduerne. R.R. tog de børn, der laa ved dem ud, og fik saa endvidre to af Børnene i det lille Kammer ud og fik dem ud i Haven".

"R.R.fik saa fat i Tjenestedrengen Niels Thomsen og løb ud til Kreatuerne..." "Saavidt R.R. mindes var det først da, at han hørte, at den ældste Datter Amanda, ca. 14 Aar gl., raabte, at lille Frederik ikke var kommet ud. Tjenestedrengen fik saa Drengen ud fra Fodenden af Sengen, hvor han laa og sov, ligeledes nøgen. Derefter savnede R.R. sin Kone og søgte saa efter hende og fandt hende i Gaarden"... "...Der kom snart Folk til og noget blev der reddet, men hvorledes det gik til ved R.R. ikke, han selv reddede kun sit Uhr, et par Benklæder og en vest som han smed ud i Haven..." "R.R. kan ikke tænke sig andet, end at Branden er paasat, uden at han dog kan sigte nogen..."

"R.R. havde Aftenen før besøg af Skolelærer Bremer og hans Kone, disse var sammen med R.R. og hans Kone ude i Hestegangen, hvor efter Folks sigende Ilden maa være opstaaet. Bremer satte sin Pibe udenfor i Gaarden, men R.R. røg inde i Hestegangen. Piben var imidlertid med fuldstændig lukket kapsel og R.R. maa anse det for umuligt, at Ilden kan være foraarsaget herved..."

"R.R. havde kun "en Pige" og "Dreng", og begge har været flinke, navnlig Drengen til at redde. Begge disse folk har R.R. været vel tilfreds med, dog har han en Aftenfor nylig skjændt paa Drengen, fordi han ikke havde trukket Køerne hjem".

"Konen (HN)forklarede som R.R, men derudover bl. a. at hun tog det mindste Barn der er 1½ Aar og løb ud i Haven med det og lagde hende i en Dyne, som hun havde taget med, idet hun gik fra Sovekammeret ud i Køkkenet, og derfra ud i Haven. Hun løb derpaa igennem Køkkenet og Dagligstuen ind i Gæsteværelset, hvor hun tog en kostbar Guldmedaillon med et Portræt, som var et Arvestykke i hendes Familie, samt hendes mands Papirer som laa i Skufferne i et Hjørneskab."

Luftfoto af Aldershvile fra 1950erne

Foruden husbonden og husmoderen, blev straks eller senere afhørt: skolelærer Bremer af Dræby, gårdejer Poul Poulsen, Dræby, tjenestepigen Mine Jeppesen Vierø, som havde været hos R.R. og H.N. i 1½ år, datteren Amanda, tjenestedrengen Niels Thomsen, som var fra Egersund i Slesvig, datteren Ingeborg, en Søri-

ne Knudsen på 16 år, som blev fulgt hjem om natten før branden ved 2-tiden af tjenestedrengen Thomas Thomsen (bror til Niels Thomsen), der også blev afhørt flere gange og endda blev sat i arrest fra den 15/7 til den 18/7, fordi hans forklaring ikke stemte overens med de andres forklaring. Også et par vagabonderende mandspersoner har været afhørt, og en daglejer hos Poul Poulsen. Nogle Politirapporter, som der henvises til i Herredsfogedens Protokol, har ikke kunne findes, så endnu flere personer kan være afhørt, men resultatet blev som nævnt, at der ikke fandtes en skyldig.

Efter branden mødte den 10/7 branddirektøren fra "Den alm. Brandforsikring for Landbygninger" for at foretage vurdering af skaden sammen med to tilkaldte vurderingsmænd fra Munkebo og Dræby. Det fremgår at alle gårdens bygninger var totalt nedbrændt og at tomten allerede var ryddet.

Hele forsikringssummen, som nok var i underkanten for stuehusets vedkommende, blev udbetalt alene med fradrag af 160 kr for "løse levninger" i form af 3000 hele mursten til 30 kr., ca. 10 læs brokker til 20 kr., 6 læs tømmer, kun til brændsel, 24 kr., grundstenene 75 kr. og noget jerntøj til 11 kr. Nettobeløbet var 6304 kr. "hvormed brandlidte erklærede sig tilfreds".

Det fortælles at lige efter branden gik Hansine rundt i haven og græd. Her fandt hun et blad fra en delvis brændt salmebog med salmen "Han som har hjulpet hidindtil. . .". Denne salmestump fik stor betydning i denne situation, idet den jo kom med i ovennævnte dokument, der allerede 14 dage efter, den 20. juli, blev indmuret i det nye hus. Senere blev teksten brugt ved hendes og de efterfølgende begravelser fra gården. Under genopførelsen af huset nød familien godt af naboers og venners hjælp-somhed i form af husly, klæder m.m.